

OPUSCULUM X.

DE NATURA MATERIE, ET DIMENSIONIBUS INTERMINATIS

(Err. Rox. XXXII)

DE AUTHENTIA HUIUS OPUSCULI

Opusculum de natura materie et dimensionibus interminatis inter genuina Aquinatis Opera procul dubio adnumerandum est. Complures enim vetusti Nomenclatores operum Doctoris Angelici in suis catalogis illud diversis notatum numeris recensent, et S. Thomae adjudicant.

Etenim Ptolomæus Lucensis in suo elencho ei tribuit numerum quadragessimum quintum (45). Fuit autem Ptolomæus discipulus, idemque postmodum confessarius S. Doctoris, quocum videbatur familiariter, vel familiari ministerio conversabatur ut ipsa testis est (Hist. Eccl. Lib. 23, Cap. 8. edita a Muratori tom. XI Rerum Italicarum Scrip.)

Est septimum (7) in catalogo Henrici de Hervordia in suo *Chronicon* edito Gotingæ a Potthast an. 1850. Henricus opusculum in duo divisit, quorum alterum de materia prima; alterum de dimensionibus inscripsit. Floruit ad finem sæculi decimi tertii, et testatur se novisse Angelicum Doctorem.

Est trigessimum tertium (33) in catalogo Bernardi Guidonis excerpto ex Cod. Vaticano (3847), in quo invenitur vita S. Doctoris ab eodem Auctore descripta, estque illud idem exemplar quod Bernardus ad Petrum Rogerium, qui postea fuit Pontifex M. sub nomine Clementis VI. misit. Bernardus Guidonis ex familia S. Dominici creatus fuit Episcopus an. 1324, et decessit an. 1331.

Est sexagesimum nonum (69) in catalogo desumpto ex *brevi Historia* Conv. Parisiensis Fr. Præd. cujus auctor fuit Fr. Ludovicus de Vallisoleto qui floruit initio sæculi decimi quarti.

Ceterum viri eruditi et criticae artis apprime consulti, inter quos honoris causa nominandus P. Eclaird laudatum opusculum esse germanum S. Thomæ opus absque ulla dubitatione docent, illosque refellunt auctores qui ab Angelico Doctore perperam admodum et frustra illud velent adjudicare.

Demum magnum auctoritatis pondus et argumentum huic rei accedit, si nobilissimæ questiones spectentur, quæ luculenter in hoc opusculo disputantur et constanter doctrinis ab Aquinato alibi propugnatis uberius solvantur.

Individuatio enim diversa substantiarum compositarum et simplicium scilicet explicatur, et discretè traditur juxta dogmata a S. Thomæ propugnata in utraque Summa et in aliis operibus. Idem clarissime S. Doctor tradit, et elegantem doctrinam ab eo passim propositam et explicatam, eo in loco perballe versat, et perspicue declarat.

CAPUT I.

Quod materia prima non potest nisi per creationem in esse produci, et quod ipsa est primum subjectum in generatione physica.

Postquam de principis sermo habitus est, remansit plenius naturam materie considerare. Sciendum est ergo quod ad materiam causalitas creaturæ non se extendit, quia actio

creaturæ super aliud fundatur. Materia autem non habet subjectum aliquid de quo per actionem educi possit, quia materie non est materia. Unde materia non est generabilis nec corruptibilis: quia omne quod generatur, ex materia generatur: et quod corrumpitur, in materiam corrumpitur; quia materia est principium primum ex quo aliquid fit, et ultimum in quod abit quod corrumpitur, secundum Philosophum in 1. Phys. Unde ipsa non nisi ex nihilo producit, et non nisi in nihilum desinere potest. Sicut autem ex nihilo creatura non potest aliud producere, ita ex subtractione virtutis creatæ corrumpitur aliquid in nihilum. Creatura ergo materiam causare non potest. Et quia omne agens physicum mediante instrumento corporeo agit; actio autem quæ per motum exercetur, motus est; ideo omnis actio agentis physici in motu est. Motus autem in mobili est ut in subjecto, sicut dicitur 3. Phys. Materia autem mobilis non est, quia in omni eo quod movetur, necesse est materiam imaginari, ut dicitur 2. Metaphysic. Omne enim mobile habet partem et partem, materia autem non habet partem nisi sub quantitate. Subjectum ergo actionis physice erit mobile inquantum actu existens. Unumquodque vero mobile movetur motu proprio per qualitatem sibi inherentem, quæ est sibi principium passivum sui motus, cujusmodi sunt gravitas et levitas in motu locali: his enim qualitibus inest virtus generantis ad motum localem in istis inferioribus: inde est quod quandoque hæc qualitates dicuntur principia activa motus, inquantum sunt instrumenta generantis, quod est movens principale gravium et levium: quandoque vero passiva, inquantum sunt effectus generantis: effectus enim rationem passivi habet, quia per passionem subjecti efficitur, de quo educitur. Quaedam enim agentia non solum proprios effectus causant; sed etiam simul sua instrumenta: ut generans ignem non solum causat motum ejus, sed ad motum ejus facit leve in igne: unde leve quandoque activum, quandoque passivum principium motus dicitur. Hæc autem qualitates mobilium non possunt esse qualitates primæ, quia solum ordinantur ad ea quæ sunt extranea rei, ad motum scilicet localem, per quem non acquiritur rei aliqua forma substantialis. Et ideo necesse est aliquas qualitates præcedere in re, quæ sunt instrumenta generantis in acquisitione formæ substantialis. Hanc enim necesse est præcedere omnem motum localem ipsius, quia motus localis requirit quantitatem in mobili, et partem et partem. Forma autem substantialis omnem quantitatem præcedit; actio autem generantis in productione formæ substantialis est alteratio, cuius terminus est spoliatio materie a forma prioris et inductio novæ formæ; et sic corruptio unius est generatio alterius. Quoniam ergo alteratio est actio physica, actio autem physica